

COMPETENȚA DE SOLUȚIONARE A CERERII DE DIVORȚ POTRIVIT REGULAMENTULUI NR. 2201/2003 AL UNIUNII EUROPENE

ELENA MIHAELA FODOR*

Abstract

The starting point of the article is a Romanian judgement stating that dispositions of article 3 paragraph (1) letter a) of the EC Regulation No. 2201/2003 have an exclusive application in relation with the provisions of letter b) of the same article and paragraph, with the consequence that none of the Romanian courts are competent to judge a divorce introduced by a Romanian national against the spouse with the same nationality, both living in Italy. The author proves the statement wrong, starting with the history of the Regulation (EC) No. 2201/2003 and ending with the Green paper drawn in 2005 for further improvements of the regulations in family matters.

Keywords: divorce, European regulation, competence

Competența în materie de divorț, potrivit Codului de procedură civilă român este stabilită prin dispozițiile articolului 607 conform cărora cererea de divorț este de competența judecătorei în circumscripția căreia se afla cel din urma domiciliu comun al soților; dacă sotii nu au avut domiciliu comun sau dacă nici unul din soți nu mai locuiește în circumscripția judecătorei în care se afla cel din urma domiciliu comun, judecătoria competența este aceea în circumscripția căreia își are domiciliul pîrîtul, iar cînd pîrîtul nu are domiciliu în țara, este competența judecătorei în circumscripția căreia își are domiciliul reclamantul.

Pentru situațiile cu elemente de extraneitate, anterior aderării României la Uniunea Europeană, erau aplicabile exclusiv prevederile Legii nr.

---

* Conf. univ. dr., Facultatea de Drept din Cluj-Napoca, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” București; avocat, membru al Baroului Cluj.

105/1992¹. Potrivit articolului 20 din această lege relațiile personale și patrimoniale dintre soți sunt supuse legii naționale comune, iar în cazul în care au cetățenii deosebite, sunt supuse legii domiciliului lor comun. Legea națională comună sau legea domiciliului comun al sotilor continuă să reglementeze efectele căsătoriei în cazul în care unul dintre ei își schimbă, după caz, cetățenia sau domiciliul. În lipsa de cetățenie comună sau de domiciliu comun, relațiile personale sau patrimoniale dintre soți sunt supuse legii statului pe teritoriul căruia au ori au avut reședința comună sau cu care întretin în comun cele mai strinse legături.

După aderarea României la Uniunea Europeană a intervenit problema priorității de aplicare a Regulamentelor comunitare în soluționarea unor cauze aduse pe rolul instanțelor naționale. În acest context, ne-a atras atenția o hotărâre a instanțelor de fond clujene prin care s-a admis o excepție de necompetență a instanțelor române într-o acțiune de divorț².

În speță, este vorba despre o acțiune de divorț introdusă de soțul dintr-un cuplu cu cetățenie română, cuplul având la momentul introducerii acțiunii domiciliul în Italia.

Opunându-se pe fond divorțului, soția a invocat excepția necompetenței instanțelor române. Instanța a admis excepția, motivarea întemeindu-se pe prevederile articolului 3 alin. (1) lit. a) din Regulamentul (CE) nr. 2201/2003³ privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000. Acest text de lege prevede următoarele:

“Articolul 3

Competență de fond

(1) Sunt competente să hotărască în problemele privind divorțul, separarea de corp și anularea căsătoriei instanțele judecătorești din statul membru:

- (a) pe teritoriul căruia se află:
  - reședința obișnuită a soților sau
  - ultima reședință obișnuită a soților în condițiile în care unul dintre

---

¹ Legea nr. 105/1992 cu privire la reglementarea raporturilor de drept internațional privat, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 105 din 22 septembrie 1992.

² Sentința civilă nr. 664/2008 a Judecătoriei Cluj-Napoca, nepublicată.

³ Regulamentul (CE) Nr. 2201/2003 publicat în OJEU L 338/1 din 23.12.2003.

ei încă locuiește acolo sau

- reședința obișnuită a pârâtului sau
- în caz de cerere comună, reședința obișnuită a unuia dintre soți sau
- reședința obișnuită a reclamantului în cazul în care acesta a locuit acolo cel puțin un an imediat înaintea introducerii cererii sau
- reședința obișnuită a reclamantului în cazul în care acesta a locuit acolo cel puțin șase luni imediat înaintea introducerii cererii și în cazul în care acesta este fie resortisant al statului membru respectiv, fie, în cazul Regatului Unit și al Irlandei, are „domiciliul” în acel loc;

(b) de cetățenie a celor doi soți sau, în cazul Regatului Unit și al Irlandei, statul „domiciliului” comun”.

Instanța a apreciat că nu sunt incidente dispozițiile articolului 3 alin. (1) lit. b) alternativ cu cele ale aceluiași articol și aliniat lit. a) ci, aplicarea celor două situații este exclusivă. Pe cale de consecință, sunt aplicabile doar dispozițiile articolului 3 aliniat (1) litera a) prima ipoteză.

În opinia noastră, apartenența la Uniunea Europeană nu poate avea ca o consecință necompetența instanțelor române pentru soluționarea unei cereri de divorț, în cazul în care ambii soți au cetățenie română. Pornim în argumentarea noastră de la istoricul adoptării Regulamentului CE 1347/2000, înlocuit ulterior de Regulamentul CE 2201/2003.

Convenția de la Bruxelles privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială a fost punctul de pornire al Comunității Europene pentru politica legislației în dreptul civil internațional încă din anul 1973, când a intrat în vigoare. Convenția se limita la problemele civile și comerciale, excluzând expres problemele matrimoniale, apreciindu-se la acel moment că ar fi prea dificil de armonizat regulile în materia competenței din statele membre. Pe de altă parte, s-a apreciat că problemele legate de familie nu afectează direct cursul integrării economice, ținta principală la acel moment.

Situația care a declanșat procesul finalizat cu adoptarea Regulamentului 1347/2000 a fost cea a cuplurilor franco-germane. Codul civil francez statua competența instanțelor franceze în materia divorțului într-un asemenea cuplu, în temeiul cetățeniei franceze a reclamantului. Astfel, în cazul unui cuplu franco-german ce avea domiciliul în Germania, dacă soțul cetățean german înainta o acțiune de divorț în Germania, soțul cetățean francez avea posibilitatea de a înainta o acțiune paralelă de divorț în Franța. Într-o asemenea situație, în numeroase cazuri, instanțele franceze refuzau ulterior recunoașterea hotărârii pronunțate în Germania,

lăsând căsniciile în discuție într-o stare incertă.

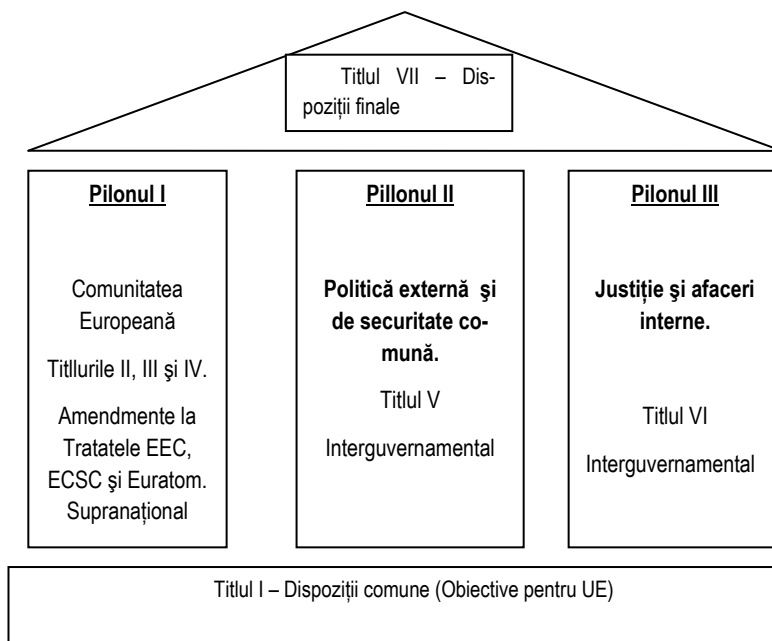

Figura 1 Structura potrivit Tratatului de la Maastricht

O primă formă a unei convenții în materia familiei a fost stabilită în decembrie 1997. La acea dată era deja semnat Tratatul de la Amsterdam. Tratatul de la Maastricht⁴ din 1992 aduseseră schimbări instituționale importante în Europa. Una din cele mai semnificative era în structura pilonilor Uniunii Europene, menită să permită o mai strânsă uniune politică. Structura cu piloni a fost un mecanism prin care se puteau integra trăsături supranaționale și interguvernamentale⁵.

În timp ce problematica aparținând Pilonului I forma obiectul reglementărilor comunitare, problematica din ceilalți doi piloni era abordată prin prisma unor metode mai convenționale bazate pe colaborarea interguvernamentală.

Tratatul de la Amsterdam⁶ a produs o schimbare esențială în structura

⁴ Tratatul de la Maastricht semnat la 7 februarie 1992, intrat în vigoare la 1 noiembrie 1993.

⁵ A se vedea Figura 1.

⁶ Tratatul de la Amsterdam, semnat la 2 octombrie 1997, intrat în vigoare la 1 mai 1999.

pilonilor. O mare parte din fostul Pilon al Justiției și Afacerilor interne a fost relocată în Titlul IV al primului pilon unde se regăsea și problematica liberei circulații a persoanelor. Pilonul III a rămas să acopere cooperarea în materie polițienească și judiciară în materie penală. Noua structură avea configurația modificată corespunzător, prezentată în Figura 2.

Ca o consecință a acestei modificări, propunerea de Convenție, cunoscută sub numele de Bruxelles II a putut fi finalizată sub forma unui regulament, respectiv Regulamentul (CE) Nr. 1347/2000.

Din acest istoric, rezultă fără îndoială faptul că, Regulamentul (CE) Nr. 2201/2003, emis pentru înlocuirea Regulamentului (CE) Nr. 1347/2000 este aplicabil situațiilor cu elemente de extraneitate.

Această interpretare reiese și din Ghidul Practic pentru aplicarea Regulamentului (CE) Nr. 2201/2003 elaborat de departamentele Comisiei după consultarea Rețelei Judiciare Europene în probleme civile și comerciale⁷. Se arată aici că articolul 3 al regulamentului enumeră șapte alternative de jurisdicție în materie de divorț. În enumerarea celor șapte alternative este menționată țara de cetățenie a soților.

Această interpretare reiese și din Ghidul Practic pentru aplicarea Regulamentului (CE) Nr. 2201/2003 elaborat de departamentele Comisiei după consultarea Rețelei Judiciare Europene în probleme civile și comerciale⁸. Se arată aici că articolul 3 al regulamentului enumeră șapte alternative de jurisdicție în materie de divorț. În enumerarea celor șapte alternative este menționată țara de cetățenie a soților.

Exemplul care însoțește explicațiile este și el edificator. Se arată că în situația unui cuplu în care soțul este cetățean al statului A iar soția este cetățean al statului B iar cuplul are reședința obișnuită în statul C, divorțul poate fi introdus doar în statul C. Soția nu ar putea introduce divorțul în statul B în temeiul faptului că este cetățean al acelui stat deoarece soțul nu are aceeași cetățenie cu ea. Interpretarea *per a contrario* ne indică fără dubiu faptul că în cazul în care soții au cetățenie comună, poate fi competentă instanța din țara de cetățenie comună a lor.

---

⁷ Practice Guide for the application of the new Brussels II Regulation,
http://ec.europa.eu/civiljustice/parental_resp/parental_resp_ec_vdm_en.pdf

⁸ Practice Guide for the application of the new Brussels II Regulation,
http://ec.europa.eu/civiljustice/parental_resp/parental_resp_ec_vdm_en.pdf

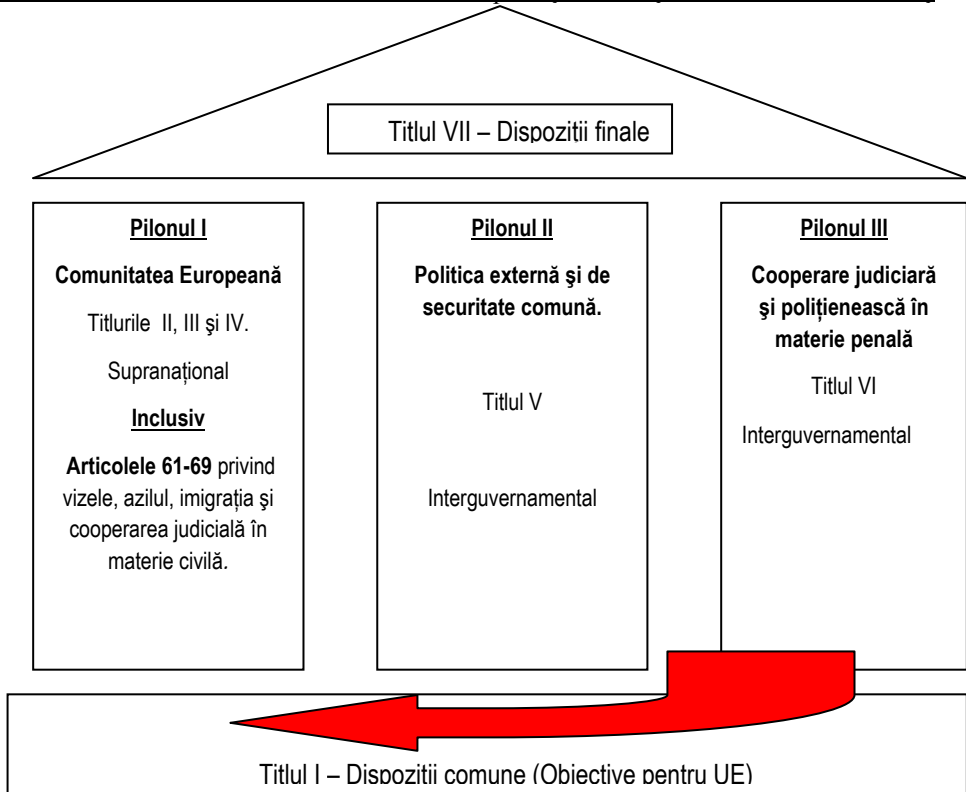

Figura 2 Structura potrivit Tratatului de la Amsterdam

Este evident că în cazul soților de aceeași cetățenie, singurul element de extraneitate este domiciliul unuia, altuia sau cel comun. Este de asemenea evident că dispozițiile de la litera a) a articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul (CE) Nr. 2201/2003 se referă la situația cuplurilor în care soții au cetățenii diferite. Dacă am admite că acest text conține dispoziții de aplicare exclusivă, ajungem la concluzia că în cazul soților cu cetățenie comună singura instanță competentă este cea de cetățenie comună a soților prevăzută de litera b) a articolului 3 alineatul (1), fiind singura reglementare care se referă la cuplul cu aceeași cetățenie a ambilor soți.

O asemenea interpretare contrvine unuia din principalele scopuri urmărite de Regulament, acela de a ușura libera circulație a persoanelor, inclusiv prin reglementări de management al justiției.

Că este așa ne demonstrează și proiectul de modificare a Regulamentului 2201/2003⁹. În acest proiect este din nou folosit un exemplu pentru a se demonstra necesitatea flexibilizării în continuare a opțiunilor alternative. Astfel, în cazul unui cuplu în care ambii soți au cetățenie italiană dar locuiesc în Germania, ar trebui să existe posibilitatea ca ei să e adreseze instanței germane pentru pronunțarea unui divorț prin acord, mai ales că potrivit legii germane divorțul prin acord se poate pronunța în condițiile unei separații în fapt de un an, în timp ce potrivit legii italiene este nevoie de o perioadă mai îndelungată de separație pentru a se pronunța divorțul prin acord. Ori, potrivit situației actuale, atât Germania cât și Italia ar da prioritate legii cetățeniei comune a soților.

Posibilitatea de aplicare a legii cetățeniei comune a soților este o chestiune logică, stabilită anterior și prin dispozițiile articolului 20 din Legea nr. 105/1992 care rămâne aplicabilă în situațiile cu elemente de extraneitate care nu au legătură cu Uniunea Europeană.

Fiind demonstrată aplicabilitatea alternativă a dispozițiilor privind competența prevăzute de articolul 3 alineatul (1) literele a) și b) din Regulamentul Comunității Europene nr. 2201/2003, rezultă fără îndoială că posibilitatea de a alege îi revine reclamantului.

Astfel, este lipsită de orice temei hotărârea potrivit căreia nici o instanță română nu este competentă să judece cererea de divorț înaintată de un soț cetățean român, împotriva soțului cu aceeași cetățenie, chiar dacă domiciliul lor comun este într-un alt stat membru al Uniunii Europene.

---

⁹ Raport al Comisiei Comunităților Europene privitor la legea aplicabilă și competența în materie de divorț, Bruxelles, 14.03.2005, SEC(2005) 331.